

ΕΝΤΥΠΟΝ ΤΕΡΠΙΝΟΝ τῆς ΦΑΙΔΡΑΣ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΣ

Καλοκαίρι 2024, τῆς Κύπρου * ΦΥΛΛΟΝ 23ον

Ἡμουν ἑφεδρος ὁδηγὸς
στὸ 256 Τάγμαν Πεζικοῦ

Στὴ μνήμη τῶν πεσόντων τοῦ 256 Τάγματος Πεζικοῦ

Ἐδούλευκα στοῦ Μαγκλή. Τὸ ὄχημάν μας ἦταν ἐπίτακτον. Εἶπά το τῆς μαστόρισσάς μου τζιὰ ἔφρα γιὰ τὸ χῶρον συγκέντρωσης. Ἐπεψάν με νὰ πάρω ἐφόδια σὲ ἕναν τάγμαν πεζικοῦ. Ὑστερὶς ἐκατάλαβα πὺς ἦτον τάγμαν ἀδρώπων ἡρώων. Τὸ αὐτοκίνητον ἦτον ποτρεῖνα τὰ παλιὰ τὰ βάν με τὲς παλιὲς δυνάμενες λαμαρῖνες. Ἐσωσεν κόσμον μες τζέιντο ματζιέλλιον τῆς Λαπήθου, τοῦ Καραβά. Μὰ οἱ Τούρτζιοι ἦτον μιλιούνια. Ἐπολεμήσαμεν τὸ κατὰ δύναμιν γιέ μου. Τὴν ὥραν ποὺ ἔσπασαν οἱ γραμμὲς τζιὰ ἔπρεπεν νὰ ὑποχωρήσομεν ἐπὶ μὲς τὲς ριπὲς τζιὰ ἔφερα τὸ αὐτοκίνητον τὸ σιερένον μου ἔτσι τὸ ἐλάλουν. Ἐμπῆκα ἐστάρταρα. Λαλιὼ Θεέ μου, Παναγία μου γλάπε μας νὰ σώσομεν ὅσους ἡμποροῦμεν. Ἐπάνα σιὸν τζιὰ ὅσους ἔβρισκα ἐμπάιναν μέσα. Μὲς τὸ ματζιέλλιον μες τὲς σφαῖρες ἐσώθησαν πολλοὶ μες τὸ βάν. Ἄντεξεν. Πόξω τοῦ χωρκοῦ θωρῶ ἕναν με ρούχα κατασσιμένα κατεβαίνει. Ἦτον ὁ ἀνηψιός μου. Λαλιὼ του. Τραππή μῆσα ἀνέψιν. Ἐν ἐπίστευκεν εἰς τὰ μάθκια του. Ἦτον καταφαρτσελλομένος κρουσμένος μὰ ἐκράτεν τ' ὄπλον του τζιὰ πυρομαχικά... Ἐφτάσαμεν στὸ νέον χῶρον συγκέντρωσης. Ἐλειπαν πολλοί. Θεὸς μακαρίσει τους. Ἐπολεμοῦσαν σὰν τὰ λιοντάρκα. Τζιὰ ἦτον τζιὰ ἐκεχειρία νὰ φανταστεῖς. Ἐξανακάμαμεν ἄλλην γραμμὴν νὰ τοὺς κραήσομεν. Ἐπολεμήσαμεν ὅσοι ἐξήσαμεν ξανά τζιὰ ξανά. Ὡς τὰ τέλη τ' Ἀούστου ἐπέφταν ριπὲς. Ἐγὲ με τὸ σιερένον μου ἐν ἐκάθουμου ἕναν τόπον. Μιὰ τζιὰ νὰ πάρεις τόφιμα. Νὰ πάρεις τραυματίες. Νὰ πάρεις στρατιώτες ἐφεδρείαν. Τὴ νύχταν ἐτσιακκάρισκα τὸ βάν μου. Ἐσαζά το. Ἐξέρα πὺς ἦτον πολῦτιμον γρουσάφιν. Ποὺ τὸ πρῶν εἰς τὲς ἀποστολές. Ὑστερὶς μοῦ ἀνάδωξεν ποὺ τελειώσαν οἱ μάχες. Ἐμεινα ἕνα χρόνον ἑφεδρος. Ἐνευριάζα εὐκολα ἐν ἐσῆκωνα κουβένταν. Ἐπικαιέν με τὸ παράπονον. Στους τρεῖς μῆνες ἐπέφταν με στὸ Τεχνικὸν νὰ σαστεῖ τὸ αὐτοκίνητόν μου τὸ ἐπίτακτον. Νὰ πατσιάρουν τὲς τρύπες ποὺ τὰ πολυβόλα. Τὰ πουλλώματα τὰ πολλὰ. Ἐθάμασαν τὴν ἀντοχὴν τῆς πσινῆς κάσιας του. Νὰ ξέραν πόσο ἔσωσεν μαχητὲς προδομένους. Στὸ χρόνον ἀπολύσαν με. Λαλιὼ μου ὁ Διοικητής. Νὰ πάρεις τὸ αὐτοκίνητον τὸ ἐπίτακτον τζιὰ στὸν μάστρον σου. Ἐπήρατο. Ἐν ἐπιστεύκεν πὺς ἄντεξεν τζιὰ ἐγλύτσωσεν... Ἡμουν ἑφεδρος ὁδηγὸς τοῦ 256 Τάγματος Πεζικοῦ. Ἐνας ἀπλὸς σιωφῆρης ἡμουν. Τώρα ὁδηγῶ τοῦτον τὸ λοφωρεῖον. Μὰ ἐν τὰ ξηάννω. Μὲ τὸν τζιαϊρὸν ἡρέμια νάκκων...

Γιάννης Πεγειωτής

Ὁ χρόνος ποὺ πάγωσε

Ἡ εἰσβολὴ καὶ ἡ κατοχὴ, ὁ ξεριζωμὸς καὶ οἱ αἰχμαλῶτοι πολέμου –ποὺ ἀδικα οἱ περισσότεροὶ ὀνομάστηκαν ἀγνοούμενοι– ἐπηρέασαν σὲ πολλὰς περιπτώσεις τὴ φυσικὴ ροὴ τοῦ χρόνου· τὸν πάγωσαν ἢ τὸν ἀνακάτεψαν.

Φέτος πέρασα γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια τὸ δόδραγμα τῆς κατοχῆς γιὰ νὰ δῶ τὴν πόλιν-φάντασμα. Φοβόμουν ὅτι θὰ ἐβλαγή, θὰ κατέρρεα, καὶ θὰ πάθαινα. Δὲν ἦταν ἔτσι. Ἦταν σὰν νὰ πῆρα κά-ποιο εἶδος ναρκωτικοῦ ποὺ δὲν με ἄφηγε νὰ νοιώσω ἢ νὰ ἐκφράσω ὅτιδῆποτε. Περπατοῦσα καὶ κοιτοῦσα τὰ σπῆτια καὶ τὰ καταστήματα τοῦ 1974. Εἶπα στοὺς ἄλλους ὅτι δὲν θὰ πάρω φωτογραφίες, χωρὶς νὰ ξέρω τὸ γιατί. Ἦταν ὁ χρόνος ποὺ πάγωσε λόγῳ αὐτῆς τῆς ἀφύσικης κατάστασης. Μιὰ δλόκληρη πόλιν πάγωσε, ἀφέθηκε νὰ σα-πίζει γιὰ πενήντα χρόνια. Σκέφτηκα ἐκεῖνο τὸ μεσαιωνικὸ βασανιστήριον μετὰ τὰ σιδερένια κλουβιά ποὺ ἀναρτοῦσαν στοὺς δρόμους τῶν πλῶων καὶ ἄφηναν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πεθάνουν λιώνοντας, κλειδω-μένοι ἐκεῖ μέσα.

Σοβαρὴ ἀναστάτωση στὸ χρόνο δημιουργήθηκε μετὰ τὴν ταυτοποίησιν ἀγνοουμένων. Τὸ 2022, γιὰ παράδειγμα, ἀνευρίσκονται τὰ ὀστᾶ ἐνὸς στρατιώτη ποὺ σκοτώθηκε τὸ 1974 σὲ ἡλικία 23 χρονῶν, ἔχοντας δύο παιδιὰ ποὺ σήμερον εἶναι 53-54 καὶ ἔχουν δικὰ τους παιδιὰ ἡλικίας 18-22 χρονῶν. Ἡλικία θανάτου 23 ἐτῶν.

Τὰ παιδιὰ τοῦ μέχρι πρότινος «ἀγνοουμένου», βαδίζοντας τὴ δεκαε-τία τῶν 50, θάβουν τὸ 2022 τὰ ὀστᾶ τοῦ πατέρα τους ποὺ ἦταν 23 χρονῶν ὅταν σκοτώθηκε, ἐνῶ τὰ ἐγγόνια του εἶναι σήμερον συνομιληκα τοῦ παπποῦ τους. Εἶδαν τὰ νεαρά του ὀστᾶ στὸ λεγόμενον viewing ποὺ διενεργεῖται στὰ ἀνθρωπολογικὰ ἐργαστήρια τῆς Διερευνητικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀγνοουμένων, ἀφοῦ γίνῃ ἡ γενετικὴ ταυτοποίησι τῶν λειψάνων καὶ εἰδοποιήθουν οἱ συγγενεῖς. Ἐκεῖ πῶτισαν με δάκρυα τὸ νεαρὸ κρανίον τοῦ παπποῦ, τοῦ πατέρα τους.

Μετὰ πῆραν τὸ μικρὸ καὶ πανάλαφρο φέρετρο γιὰ τὴ νεκρώσιμον ἀκολουθία καὶ τὴν ταφὴν. Σκεπασμένο μετὰ τὴν ἑλληνικὴ σημαία. Ἐνα ἀνεπαίσθητο ἀεράκι ποὺ εἰσχώρησε στὴν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ ἀνασήκωνε κάθε τόσο τὴ μιά τῆς γωνιά, σὰν νὰ τοὺς χαιρετοῦσε.

Γιάννης Βιολάρης

Ἐκκλησία Ἁγίων Ἀνδρονίκου καὶ Ἀθανασίας, Κυθρέα Κύπρου (φωτογρ. Δήμου Κυθρέας).

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΛΗΔΡΑΣ ΚΑΙ
ΣΤΟ ΛΗΔΡΑ ΠΑΛΑΣ

Λευκωσία. Στὴν ὁδὸ Λήδρας, στὴ νεκρὴ ζώνη, μαζεύονται καθημερινὰ ἀνθρωποὶ ζωντανοὶ μετὰ τὴν ταυτότητα στὸ χέρι. Πηγαίνουν στὰ Κατεχόμενα.

Στὸν ἴδιο δρόμο, λίγο πρὶν τὸ δόδραγμα – τὴ λέω ζωντανὴ ζώνη – μαζεύονται οἱ νεκροί. Ἐρχονται ἀπὸ τὰ Κατεχόμενα, χωρὶς πιστοποιητικὰ θανάτου. Εἶναι οἱ ἀγνοούμενοι.

Ἐπάρχει κάτι βαθύ ποὺ δίνει τοὺς ἀγνοούμενους μετὰ μᾶς ποὺ ζήσαμε ὡς αἰχμαλῶτοι πολέμου. Ἐπηρετήσαμε μᾶς στὸν πόλεμον. Μοιραστήκαμε τὸ ἴδιο τσιγάρο. Γίναμε φίλοι. Ἀντικρίσαμε μᾶς τὴν ἴδιαν ὄψιν τοῦ Ἰαννοῦ, ζωὴ καὶ θάνατο.

Πηγαίνουμε στὴς διαδηλώσεις τους στὴ ζωντανὴ ζώνη καὶ φωνάζουμε μᾶς, αὐτὸ ποὺ διεκδικοῦν: «Δώστε τὰ πιστοποιητικὰ θανάτου μας».

Καὶ οἱ ἀγνοούμενοι μᾶς νιώθουν πρὸς κοντὰ τους. Ἐρχονται νὰ μᾶς εὐχηθοῦν στὸ μαιευτήριο ποὺ γεννηθήκαμε τὴ δεύτερη φορὰ. Στὸ προαύλιον τοῦ Λήδρα Πάλας, τὴ μέρα τῆς ἐπιστροφῆς μας ἀπὸ τὴν κλόαση τῶν τουρκικῶν φυλακῶν. Στὸν ἴδιο τόπον, παρακολουθοῦμε μᾶς τὴν ἀναπαράστασι τῆς τραγωδίας ποὺ παίζεται κάθε χρόνο μετὰ τὸν ἴδιο θίασον, μετὰ τὴν ἴδιαν μᾶνεν στὸν χορὸ. «Εἶδατε τὸν γιὸ μου;» ρωτοῦν κοιτῶντας ἀπεγνωσμένα, καθὼς σταματοῦν κάθε ἀπελευθερωμένο ποὺ πλησιάζει. Σὰν δὲν βλέπουν τὸ παιδί τους ἀνάμεσά τους, ὁ πόνος παγώνει τὸ πρόσωπό τους.

Μᾶς λένε πολλὰ παράπονα οἱ ἀγνοούμενοι. Μὰ γιὰ ἕνα πρᾶγμα μᾶς ζη-λεύουν περισσότερο, ποὺ εἶναι ψυχῆς χωρὶς σώματα. Σώμα ἦθελαν νὰ ἔχουν, ἔστω γιὰ μιὰ μέρα. Γιὰ νὰ περπατήσουν στὸν τόπον ποὺ γεννηθήκαμε.

Νὰ ἀνάψουν στὸ νεκροταφεῖο τὸ καντήλι τῶν πεθαμένων τους.

Νὰ ἐπισκεφτοῦν τὸ πατρικὸ τους σπῆτι.

Νὰ γευτοῦν, γιὰ μιὰ τελευταία φορὰ, τὸ σπιτικὸ γλυκὸ τοῦ κουταλιού.

Ν' ἀναπαυθοῦν σὲ προσκέφαλο γεμάτο λασμαρίν καὶ λεμονανθούς.*

*

Παλιὸ ἔθιμον νὰ γεμίζον τὸ μαζιλάρν τοῦ νεκροῦ με λεμονανθούς ἢ Λασμαρί (δεν-δρὸλλβανο).

Ὁδὸς Λήδρας: δρόμος μισὸς στὴν ἐλεύθερη Λευκωσία καὶ ὁ ἄλλος μισὸς στὴν κατε-χόμενη. Ἀπὸ τὸ δόδραγμα τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ὡς ψευδοσύνορον διέρχονται ἐπισκέπτες.

Ξενοδοχεῖο Λήδρα Πάλας: βρῖσκεται στὴν οὐδέτερη ζώνη τῆς Λευκωσίας ὅπου ἔγινε ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν αἰχμαλῶτων.

Γιώργος Χαριτωνίδης

Σελὶς 2

- ➡ Ντίνος Ἀγραφιωτής
- ➡ Β.Π. Καραγιάννης
- ➡ Γιώργος Κεντρωτής
- ➡ Δημήτρης Κοσμόπουλος
- ➡ Ἀντώνης Ν. Παπαβασιλείου
- ➡ Σωτήρης Ραπτόπουλος

«Εἴμαστε Ἕλληνες»!

Ἡ τραγωδία ποὺ νικά τὴν τραγωδία

Οἱ χρόνοι τῆς Κύπρου 50. Ἀπὸ τὴν κατὰλήψη τῆς. Τὸν ἀποτρόπαιον διαμελι-σμοῦ τῆς. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ καταστροφικὸ '74 ποὺ στοίχισε τὸν κόσμον τῆς. Τὸν ἑλληνισμό. Ἀπὸ τὸν Ἰούλιον τῆς χρονιάς αὐτῆς καὶ μετὰ τίποτε δὲν ἦταν ὅπως παλιὰ! Καὶ πὺς νὰ ἦταν! Ἀφοῦ ἦλθαν τὰ πάνω κάτω. Τὰ πάνω ὑπὸ κατοχὴ. Τὰ κάτω ὑπὸ ἀπειλή...

Μέχρι τὸ '60 ζούσε ἀκόμη στὴν Κύπρο ὁ κόσμος τοῦ Ὀμήρου, ἔλεγε ὁ ποιητὴς Μιχάλης Πασιαρδῆς. Ὁ ποιητὴς ποὺ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Ἀυγούστου τοῦ 1974 «ἔγραψε» πρὸς Ἀθήνας στὸ ποίημά του «Εἴμαστε Ἕλληνες», τὰ ἐξῆς:

« Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ μᾶς πουλήσατε./ Τὸ 'χετε ξανακάνει χρόνια πρὶν σ' ἄλλους αἰῶνες./ Ἐταν μᾶς ξεπουλοῦσατε στοὺς Πέρσες./ Κι ὅμως ζήσαμε. Κι ἀντέξαμε σκλαβιὲς καὶ κούρσα./ τὰ φέραμε δεξιά μετὰ τὴν ἀναβροχιά καὶ τὴν ἀκρίδα./ Εἴμαστε Ἕλληνες. Δὲν καρτεροῦμε τίποτα./ τὴν μᾶς ρίξατε στοὺς Τούρκους/ τὸ αἶμα πῶτισε τὴ γῆ/ κι ἄλυσοδέσανε βαριά τὸν Πενταδάκτυλον./ Εἴμαστε Ἕλληνες. Δὲν καρτεροῦμε τίποτα./ ἀπ' τὴν Ἀθήνα τίποτα. Εἴμαστε Ἕλληνες./ Ἕλληνες τοῦ πικροῦ καιροῦ/ καὶ τῆς ἀπελπίσας».

Πικρὸ ποίημα μετὰ ἀπὸ ἕνα ὀλοκαύτωμα ποὺ, ὅμως, σφρηλατεῖ τὴν ἐλπίδα καὶ μάλιστα σὰν μιὰ ἰδιαίτερη κοφτερὴ λεπίδα.

Ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀντοχὴ τοῦ νὰ βροντοφωνάξῃ σ' αὐτοὺς ποὺ σὲ πρόδωσαν, σὲ ξεπουλήσαν πὺς «Εἴμαστε Ἕλληνες» τελειώνει με συνοπτικὰς διαδικασίαις τὸν δικὸν αὐτοῦ ἀποστολὴν καὶ προδοτικὸν πατριωτισμό.

Ἄλλωστε, αἴφνης ἢ Ἐλλάς τῶν... ἑλλήνων στρατιωτικῶν διαλύθηκε καὶ ἐξαφανίστηκε εἰς τὰ ἔξω δὲν συνετέθη. Ἡ ὕβρις καὶ ἡ μέθη τῆς ξεουσίας ὀλοκληρώνεται πάντα ὡς τραγωδία! (Ναί, σεφερικὸ εἶναι αὐτό).

Καὶ ἐδῶ! Δηλαδή, ἐκεῖ στὰ ματωμένα χρώματα τῆς Κύπρου!

Μιὰ διὰ τῶν πραγμάτων τραγωδία, ὅπου πρωταγωνίστησαν ὡς ἔλεινοι καὶ ἀμήχανοι ὑποκριτὲς ἐνώπιον τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ οἱ ὑποχωροῦντες ἀπὸ τὸ πολεμικὸ πεδίο καὶ παραδιδόμενοι στὴν ἐσχατὴν ντροπὴν, οἱ προεξάρχοντες τῆς ἀτιμίας ποὺ τὴν εἶπαν ἐπανάστασι. Τὴν κωμωδία! Καὶ χωρὶς νὰ ἀναλάβουν ποτὲ τὴν εὐθύναν τους.

Ἄν ἀναλαμβάνονται ποτὲ τέτοιαις εὐθύναις γιὰ: χιλιάδες νεκροὺς, ἀγνοούμενους, αἰχμαλῶτους, βιασμούς, ἀνάπηρους, τραυματίες, χῆρες, ὀρφανὰ, χαροκαμένους γονεῖς καὶ συγγενεῖς, ξεριζωμένους, ζωὲς μετέωρες, λαφυραγωγῆσι ἀρχαιοστῆτων, ἀτομικῶν περιουσιῶν...

Καὶ ὁ Κύπριος ποιητὴς ὡς ἔσχατος τραγικὸς βροντοφωνάξει: «Εἴμαστε Ἕλληνες»! Μιὰ πεπολήθησι ποὺ δὲν θεραπεύει τίποτε ἀπὸ τὰ πάνω ποὺ ἔφερε ἡ προδοσία, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ταυτόσημη μετὰ τὴν τραγωδία.

Ἐτσι μοιάζει νὰ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ πουθενὰ σὰν τὴν μόνη κάθαρσι ποὺ προ-κύπτει Προφανῶς μόνον ἡ καρδιά, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ μεγαλεῖο ἐνὸς ποιητῆ ζυμω-μένου μετὰ τὸν κόσμον τοῦ Ὀμήρου, τὸν ἑλληνικὸν τρόπον καὶ τὴν γλῶσσα του μπορεῖ νὰ... φτύνει κατὰμουτρα σὲ κάθε ὑπεύθυνον (ἀνεύθυνον) τόσο μεγάλης, περιεκτικῆς ἀλήθειας: «Εἴμαστε Ἕλληνες»!

Καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ κάθαρσι ἢ ὅποια δὲν προκύπτει ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον! Τὸν τρόπον ὑπαρξῆς ποὺ νικά τὴν τραγωδία ἀκόμη καὶ διὰ τῆς τραγωδίας!

«Ὅσο γιὰ τὸ ποίημα τοῦ Μιχάλη Πασιαρδῆ τελειώνει ὡς χορὸς: «Στὴν καρδιά τοῦ πελάγου/ στὸ σταυρὸ τοῦ ὀρίζοντα/ κραυγὴ κι' οἰμωγὴ ἢ πατριδα μου./ Ἄγρυπνοῦμε σ' αὐτὴ τὴ γωνιά, σ' ἄκρον πέλαγο/ στὴ μικρὴν μας πατρίδα ἐπάνω. Ἡ φωνὴ μας – αἰῶνες/ παλιοὶ ποὺ δὲν χάθησαν./ Τὰ δνειρὸ μας – αἰῶνες/ ποὺ θάρθουν./ Ἄγρυπνοῦμε σ' αὐτὴ τὴ γωνιά καὶ μαχό-μαστε./ Ἡ ἔλπίδα ἀκονεῖται στὴν πίστη».

Στέλιος Κούκος

